

Eğitim Kurumlarından Tekstil Meslek Liselerinde Yaşanan Meslek Hastalıklarının İncelenmesi

Ahmet Salih Denizci

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Yöneticisi, salihdenizci@hotmail.com

ORCID:0000-0002-2918-2990

Özet

Eğitim Kurumlarından Tekstil Meslek Liselerinde alışan öğrencilerin maruz kaldığı meslek hastalıklarının neler olduğunu belirleme ve meslek hastalıkları ve iş sağlığı ve güvenliği ilkelerine aykırı durumların meydana gelmemesi amacıyla eğitim kurumlarında alınması gereken tedbirlerin incelendiği bu çalışmada Tekstil Meslek Liselerinde yaşanan iş kazalarını, meslek hastalıklarını ve bunlara yönelik alınması gerekli olan tedbirleri incelemektir. Günümüzde bilimsel çalışmalar ve teknik gelişmeler yeni üretim yöntem ve modellerini beraberinde getirmiştir. Üretimde geliştirilmiş olan yöntemler ve kullanılmakta olan araçlarla daha karışık bir hâl alan üretimsel süreç, öğrencilerin çokça iş kazası ile meslek hastalıklarına yakalanmasına sebep olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tekstil Meslek Liseleri, Tekstil Sektörü, Meslek Hastalıkları

**Investigation of Occupational Diseases Experienced in Textile Vocational High Schools from
Educational Institutions**

Abstract

Textile students from educational institutions working in vocational high schools exposed identification of occupational diseases and occupational diseases and occupational health and safety principles in order to avoid the occurrence of cases of violation of the measures that need to be taken in this study which examined

textile training institutions in vocational schools, occupational accidents, occupational diseases and to examine the measures necessary to be taken for them. Nowadays, scientific studies and technical developments have brought new production methods and models with them. The production process, which has become more complicated with the methods developed in production and the tools being used, has caused students to suffer from occupational diseases with many work accidents.

Key Words: Textile Vocational High Schools, Textile Sector, Occupational Diseases

Giriş

Tekstil Meslek Liselerinde iş sağlığı ve güvenliği teması ile ilgili olarak ülkemizde birçok bilimsel ve teknik araştırma, inceleme ve raporlama işlemi yapılmış olup bunlar genel olarak açık erişim uygulamalarına uygun şekilde yayımlanmışlardır.

Mekaniksel bel ağrısı temalı araştırmasında Alpintek (2017), Ankara'da dört hazır giyim firmasında çalışanlarda mekaniksel bel ağrısı sıklığı ve risk etkenlerini bulmayı amaçlamıştır. Bu çalışmanın neticesinde, hazır giyim işletmesinde iş kazası ve meslek hastalıklarıyla alakalı hazır giyim firmasında çalışanlar için bel ağrısının mühim bir problem şeklinde değerlendirmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Hazır giyim işletmesinde çalışanların iş koşullarından kaynağını bulan fizikî rahatsızlık ve iş kazasının ergonomi kriterleri bakımından değerlendirmesi temalı araştırma yapan Durur (2017), hazır giyim işletmesinde çalışanların, iş koşullarının düzenlenilmesi ve işlerin çalışanlarla uyum hâle getirilmesi için, çalışanlar üstündeki olumsuzca etkilerin saptanılması; işyerlerinin ergonomi kriterleri bakımından ne ölçüde düzenlendiğini, aksak yönlerini belirleyerek iyileştirme ve alınması gereken tedbirlere öneriler getirmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın neticesinde Tekstil Meslek Liselerinde ergonomi kriterleri bakımından çalışanların iş koşullarından kaynağını bulan iş kazası ve fizikî rahatsızlığın olduğunu iddia etmektedir. İş kazası risklerinin yeterince koruyucu bulunmamasından ve koruyucu kullanılmayışından artığı neticesine ulaşılmıştır.

Deler (2018) eğitim kurumlarında işyerinin fizikî riskli etkenlerinin çalışanların sağlığına yönelik etkisinin saptanılması ve değerlendirmesi temalı araştırmasında, işyerindeki fiziksel riskli etkenleri açıklamak suretiyle, bu durumun sağlık koşullarına etkisini, yönetmelik ve tüzükler

dahilinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamasının işleyişini açıklamış, işyerindeki öncelik sıralı risk faktörlerini tespit ederek, tespiti yapılan öncelik sıralı risk unsurları için uygun iyileştirme önerileri getirmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmanın neticesinde hazır giyim firmalarında iş kazalarıyla ve mesleki hastalıklarıyla alakalı nedenler ayrıntılı şekilde ortaya konulmuştur.

Meslek Hastalıklarının Kavramsal Çerçevesi

İş sağlığı ve güvenliği açısından bakıldığında meslek hastalıkları, gerçekleşen çalışmanın özelliğine göre tekrarlanan bir sebep ile veyahut çalışmanın yürütülüş şartı sebebi ile öğrencinin uğradığı geçici veyahut sürekli hastalıklar, sakatlıklar hâlidir. Gürültülü işitme kayıpları, meslek hastalıkları içerisinde en fazla görünenlerdendir (Karabulut, 2018).

Meslek hastalığı kapsamına enfeksiyonla alakalı hastalıklar da girmektedir. Hastalıkların azamî kuluçka süreci iş veren için yükümlük süreci şeklinde kabul edilmekte, fakat meslek hastalığında kabul edilen yükümlük süresi Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü'nün meslek hastalığı listelerinde yer almamaktadır (Erol, 2019).

Küresel ölçekte meslek hastalığı kavramı önemli tartışma konusudur ve hangi hastalıkların meslek hastalığı içerisinde sayılması ya da hangi hastalıkların meslek hastalığı içerisinde sayılmaması hususu halen tam olarak çözümlenebilmiş bir durum olarak karşımıza çıkmamıştır (Lale, 2017).

Hastalıkların meslek hastalığı sayılması geçerliliği bulunan kurala göre hastalığın direkt etkisinin eğitim kurumlarında bulunduğu kanıtlanmasına bağlıdır (Şahnaz, 2021). Hastalıkla gerçekleşen iş içerisinde sebep ve netice ilişkiseliliği bulunulmalıdır.

Eğitim kurumlarındaki çalışma şartları, öğrencilerin fizikî ve zihnî yeteneğine müsait ve sağlık ile alakalı riski barındırmazsa, fizikî iş sağlığı destekleyen ve artıran bir husus şeklinde öğrencinin sağlık ile alakalı pozitif yönünü gösterir (İncelsesli, 2018).

Eğitim kurumlarındaki çalışma şartlarında meydana gelen risk belli bir düzeyi aşar ise, meslek hastalığı oluşur. Bu da; çalışanları tesirleyen sağlık ile alakalı olumsuz yönünü gösterir (Dizdarlı ve Kurt, 2021).

Çalışmanın olduğu mekanda meydana gelen meslek hastalığının ehemmiyeti önlenebilirliği

olmasından kaynaklanılmaktadır. İşletmede yenice ve güvenlice teknoloji gereçlerin kullanımı, eğitimsel aktiviteler, kanuni yaptırımın artması, iş sağlığı ve güvenliği politikasının oluşturulması gibi gelişmeler ile kesin şekilde korunulması mümkün olan hastalıklardır (Öztemur ve Topçuoğlu, 2019).

Meslek Hastalıklarının Sınıflandırılması

Meslek hastalıkları bağlamında işyeri mekanında olan negatif fizikî ve kimyevî tesirler hem iş şartlarını bozacaktır, hemde iş görenlerin meslek hastalığına ve iş kazasına yakalanması risklerini artıracaktır. Bu tesirler işlere tesir ederekten verimliliği düşürecektir (Akman ve Oflu, 2018).

Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü'nün 66. maddesinde yer alan hükme nazaran meslek hastalıkları ile alakalı beş grup belirlenilmiştir (Ekşinoğlu, 2018).

Bu gruplar şunlardır;

1. A gurubu: Kimyevî maddelerle alakalı bulanık meslek hastalıkları,
2. B gurubu: Meslekî ciltlerle alakalı hastalıklar,
3. C gurubu: Pinomokonyozla alakalı meslekî solunum hastalıkları,
4. D gurubu: Meslekî bulaşıcılığı olan hastalıklar,
5. E gurubu: Fizikî tesirlerle iskelet ve kasta meydana gelen meslekî hastalıklar şeklinde sınıflanılmıştır (ÇSGB, 2017).

1. (A gurubu) Kimyevî maddelerle alakalı bulanık meslek hastalığı; 27 ana bölüme bölünmüştür (İncelsesli, 2018). Altta bulunan guruplarıyla beraber yetmişden fazla kimyevî maddeye ilişik meydana gelen hastalıklara temas etmektedir (Paklar, 2018).

2. (B gurubu) Meslekî ciltle alakalı hastalıklar; insanın dışsal mekanla direkt teması hâlinde bulunulması sebebiyle ciltle alakalı hastalıklar sıkça görünmektedir (Alpay, 2010). Deriyle alakalı kanserler ve prekanseröz hastalıklar ve kanserleşemeyen cildin hastalıkları buna sebebiyet vermektedir (Canbolat, 2018).

3. (C gurubu) Pinomokonyozlarla alakalı meslekî solunum hastalıkları; iş mekanında bulunan toz,

kimyevî madde solunumu yollarında iriteni (tahrişsel) tesir yapabilirler veyahut akciğere dek birikip ayırık hastalıklara yolaçabilir (CDDK, 2018).

4. (D gurubu) Meslekî bulaşıcılığı olan meslekî hastalıklar; zinde mikro organizmaların meydana getirmiş olduğu hastalıktan oluşur. Parazitsel hastalıklar, tropikalite hastalıkları, hayvandan insanlara bulaşıcı hastalıkları; sıhhat hizmetlerinde, dericilikler, yüncülükler, hayvancılık ile uğraşan öğrencide görünen viralite hepatite ve tüberküloz ilişik meslekî hastalıklar buna yönelik işkollarında görünmektedir (Alpay, 2010).

5. (E gurubu) Fizikî nedenli meydana gelen kasta ve iskelette görünen meslekî hastalıklar; tüm meslekî hastalıklar içerisinde birinci sıralarda yer alır ve tüm meslekî hastalıkların yüzde 60'ından fazdasını oluşturmaktadır (Esin ve Öztürk, 2017).

Meslek Hastalıklarıyla İlgili Koruyucu Yaklaşımlar

Tekstil işletmesi çerçevesinde meseleye yaklaşıldığında özellikle meslekî hastalıklara dönük koruyucu yaklaşım esasları üç konuda değerlendirilebilmektedirler. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

a. Kaynakların kontrolünün sağlanması

b. Bireysel önleyicilerin sağlanması

c. Tıbbi sanayi kontrolün sağlanması yaklaşımlarıdır (Dizdarlı ve Kurt, 2021).

Meslekî hastalıklara dönük işletmede tümünden korunma tedbirinin yapımıyla hastalıkların görünme sıklıkları azaltılabilir (Bilir, 2019).

Böylelik ile tedavinin maliyeti düşecektir, iş şartının iyileştirilmeleri, kişilerinse eğitilmeleri ve kanuni yaptırımın uygulanmasını sağlayacaktır (Çopan, 2016).

Sonuç

Meslek hastalıklarına neden olan üretim ve dağıtım süreçlerine baktığımızda endüstride yaşanan

hızlı değişimler ile beraber bilimin ve tekniğin hızlı ilerlemesi ve yeni tabii kaynakların üretim sektöründe kullanılması üretimsel süreçleri daha karışık hâle sokmuştur.

Günümüzde de tıpkı geçmişte olduğu gibi çalışma hayatı, iş sağlığını ve güvenliğini etki altına alan pekçok riski içersinde barındırır. Bu yönüyle iş sağlığının ve güvenliğinin iş kazaları ve meslek hastalıkları çerçevesinde düşünülmesi ve tartışılması önem kazanmaktadır.

Benzer şekilde çalışma ortamının sağlık koşullarına müsait olmaması, öğrencilerin yeter eğitim anlayışından mahrum bulunması ve ergonomi anlamında olumsuzluğun yanında öğrencilerin bilinçsiz olması veyahut bireysel yapılarından kaynağını bulan problemler iş sağlığı ve güvenliğini tehdit etmektedir.

Günümüz Türkiye’inde yaşanan iş kazası ve meslek hastalığının boyutu, ölümler, uzuvların kaybı ve sakatlanmayla neticelenen iş kazası, yaşanan acı ve uğranılan onca hasarlar dikkate alındığında, iş kazası ve meslek hastalığının engelenmesi amacıyla iş sağlığı ve güvenliği konusunda acilen yerinde ve doğru tedbirlerin alınması ihtiyacı meydana çıkmaktadır.

Gerek bölgesel gerekse de lokal düzlemde bilindik işleyiş modelinde yaşanan önemli kazalardan sonra kaza ve hastalık algılamayla ilgili seviyenin belirgince arttığı ve bu doğrultuda mühim emniyet tedbirlerinin devreye sokulduğu görülmektedir.

Tekstil Meslek Liselerinde öğrencinin marûz kaldığı iş kazası ve meslek hastalığını belirleyerek öğrencinin karşılaşabileceği tehlike unsurlarının tanıtılması, kaza ve hastalıklara ilişkin risklerin analizlerinin ve değerlendirmelerinin yapılması bu anlamda çok önemlidir.

Tekstil Meslek Liselerinin emeğinin yoğun özeliğinden ötürü ülkemizde bu ve buna benzer sektörlerde çalışan öğrenciler istihdam oranının mühim kısmını oluşturmaktadır. Bu istihdam oranı gün geçtikçe artmakta ve geniş taban bularak meslek lisesi öğrencileri arasında yaygınlaşmaktadır.

Ülkemiz özelinde hazır giyim ve buna bağlı, dokuma, tekstil ve deri sektörleri beraber değerlendirildiğinde durumun fazla iç açıcı olmadığı ve ilerleyen süreçte her şeye rağmen gittikçe iyileşen bir performans ortaya konulduğu müşahede edilmektedir.

Tekstil Meslek Liselerinde öğrencilerin güvenliğinin sağlanması, verimliliğin artması, olası iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi amacıyla alınması gereken tedbirlerin neler olması gerektiği konusunda bundan sonraki araştırma ve çalışmalara katkı bu çalışmanın

sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Avşar, B. (2017). *Tekstil Meslek Liselerinde İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Raporu*. Konya Ticaret Odası Etüt Araştırma Servisi.609-569.

Akçın, N., Arık, B. (2019). *İş Kazasının Engelenmesi ve İş Güvenliği Analizi Tekniğinin Uygulanılması*. Türkiye 13 Kömür Kongresi Bildiriler Kitabı. 2931 Mayıs. Zonguldak.

Akdaş, Z. Z. (2016). *Türkiye 'de Tekstil Üretiminde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Çalışması ve Toplu Konut Sektörüne Dönük Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı. Gebze.

Akkök, A. (2020). *İş Kazasının Maliyeti ve İş Güvenliği*. Ankara: MPM Yayınları.

Alsoy, C. (2020). *İş Kazaları: Tanımı, Ehemmiyeti, Sebepleri*. İş Kazalarını Tedbire Semineri, Ankara: MPM Yayınları.

Alpler, Y. (2015). *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İle İlgili Problemlere Genel Bir Bakış*. Çalışma ve Sosyal İstikrar Bakanlığı İşçi Sağlığı Daire Başkanlığı, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu. 4-10 Mayıs, Ankara.

Andaç, M. (2019). Risk Analizi ve Yönetimi. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*. İşgüm Matbaası (7)4.

Bayraktar, T. (2018). *Tekstil Meslek Liselerinde Ekolojik ve Ekolojik Etiketler*. İTKİB ArGe ve Mevzuat Şubesi. İstanbul Hazır Giyim ve Tekstil İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği. İstanbul.

Boyacıoğlu, M. A. (2019). Hazır Giyimde Operasyonel Risk ve Yönetimi. *İşletmeciler Dergisi*, (43)72.

CDDK, (Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Araştırma ve İnceleme Raporu). (2018). *Tersanecilik Sektörü ile İş Sağlığı ve Güvenliği Bakımından Tuzla Tersaneler Bölgesinin İncelenmesi ve Değerlendirmesi*. (11). 1, 283.

Çileroğlu, B. (2019). *Hazır Giyim Üretiminde Kesimhâne ve Kesim Bilgileri*. Ege Üniversitesi

Kütüphâne ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı. (1. Baskı). Turan Ofset. İstanbul.

Çolak, D. (2018). Hazır Giyim İşletmelerinde Enformasyonel ve Emniyetli İş Şekillendirme. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 38.

ÇSGB (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı). (2017). *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İle İlgili Genel Bilgiler*. Ankara.

ÇSGB (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı). (2018). *Gürültü ve Kirlilik Yönetmeliği*. http://www.isguv.com/mevzuat/25325_1.htm, Erişim Tarihi: 21.06.2022

Dal, V. (2018). *Hazır Giyim Endüstrinde Dikimhânedede Çalışma Şartlarının Ergonomi Olarak Dizgenlenmesi*. 6. Ulusal Ergonomi Kongresi. 27-29 Mayıs. Ankara: Mpm Yayınları,187.

Dengiz, İ. (2019). *Tekstil Meslek Liselerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2022). *Hazır Giyim, Tekstil, Deri Endüstri. Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. 2018- 2021. Ankara.

Dulkadir, B. (2019). *Hazır Giyim Tekniği*. Doktora Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Hazır giyim Mühendisliği Kısmı. Kahramanmaraş.

Dururdu, A. (2016). *İş Sağlığı ve Güvenliğiyle İlgili Dizgenlemelerin Sağlık Boyutu*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Sağlık İşletmesi Ana Bilim Dalı. Ankara.

Görgülü, M. (2018). *Hazır Giyim Üretiminde Temel Aşamalarında Alınacak Sıhhat ve İstikrar Tedbirlerinin Geliştirilmesine Dönük Bir Öneri*. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı. Adana.

İş Kanunu. (2017). *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 4856, Tarih: 22.05.2017

İsgören, E. (2019). *Hazır Giyim İşletmelerinin Yapısal Durumu ve İşçiliğın Kalite Üstündeki Etkisi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

İşsever, H. (2019). *Hazır Giyim Endüstrisindeki Üretimin İnsan Sağlığı Üstündeki Etkileri*. İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı Bildiriler Kitabı. Yapım Tanıtım Yayıncılık. TMMOB Makina Mühendisleri Odası.

Kaynak, Ö. (2019). *İş Kazaları*. Çalışma ve Sosyal İstikrar Bakanlığı İşçi Sağlığı Daire Başkanlığı

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu. 4-10 Mayıs. Ankara.

Kurumer, G., Lüleci, C., Şen, A., Yücel, Ö. (2018). *Hazır Giyim İşletmelerinde İş Güvenliği, İş Kazarlı ve İş Sağlığı Analizi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hazır Giyim Mühendisliği Kısım, Ege Üniversitesi Bayındır Meslek Yüksekokulu, Ergonomi 11. Ulusal Kongresi 26-28 Aralık Bildirileri. Maçka.

Öngüt, Ç. E. (2017). *Hazır Giyim ve Hazır Giyim Endüstrisinin Değişen Dünya Rekabet Şartlarına Uyum*, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Öztemur, G. (2017). *Hazır Giyim Endüstrisinde Kullanılmakta olan Teknolojilerin Verimliğe tesirinin Değerlendirmesi*. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Hazır giyim Mühendisliği Anabilim Dalı. Adana.

Öztemur, N. K. (2019). *Hazır Giyim Endüstrisinde İş Sağlığı ve İş Güvenliği*. İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul.

Öztürk, İ. (2019). *Tekstil Meslek Liseleri İş Sağlığı ve Güvenliği. İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*. 42

Petermann, O. (2019). *Hazır Giyim İşletmelerinde Enformasyonel ve Emniyetli İş Şekillendirme. İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 43.

Sarikaya, G., Oflu, G. (2018). *OHSAS 18001 İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Dizgeni*. Kamu-İş, 8,(3). <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/835.pdf>, Erişim Tarihi: 02.05.2022

Sunav, T. (2018). *İş Güvenliği, İş Kazaları ve İş Verenin Sorumlulukları*. İGİAD Bülten. 6, (17)

Tuyay, F. (2019). *İş Güvenliği ve Çağdaş Yaklaşım*. Mühendis ve Makina Dergisi. (35),419.

Uğur, L. O. (2016). *Hazır Giyimde Sektöründe Riskler ve Risk Yönetimi*. İnşaat Sektöründe Riskler ve Risk Yönetimi Seminer Notları. Türkiye Mütendisler Birliği.

Yaman, M. (2019). *Hazır Giyim Endüstrisinde İş Sağlığı ve Güvenliği*, İSGİAD Yayınları, Ankara.

Yorulmaz, G. (2019). *Hazır Giyimde İş Kazasının Sebepleri ve Maliyeti*. Mühendis ve Makina Dergisi, 50 (592), 28.